

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

29 mei 2018

WETSVOORSTEL

betreffende de zwangerschapsafbreking

(ingediend door
mevrouw Catherine Fonck)

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

29 mai 2018

PROPOSITION DE LOI

relative à l'interruption de grossesse

(déposée par
Mme Catherine Fonck)

SAMENVATTING

Dit wetsvoorstel strekt tot overheveling naar een afzonderlijke wet van de in het Strafwetboek opgenomen bepalingen inzake de zwangerschapsafbreking met toestemming. Tevens is het de bedoeling sommige bepalingen te verbeteren, mét behoud van ijkpunten waaraan de wettigheid van een zwangerschapsafbreking zal worden afgetoetst. Tot het einde van de twaalfde week na de bevruchting is de zwangerschapsafbreking niet verboden, mits zij de bij wet bepaalde ijkpunten in acht neemt. Ná het einde van de twaalfde week is zij verboden, tenzij de voortzetting van de zwangerschap de gezondheid van de vrouw ernstig bedreigt of het volgens de stand van de wetenschap vaststaat dat het kind ter wereld zou komen met een bijzonder zware aandoening die op het ogenblik van de diagnose als ongeneeslijk wordt erkend. Vervolgens beoogt het wetsvoorstel een aantal bestaande maatregelen bij te sturen, ten einde te voorzien in een passend antwoord op en een kwalitatief hoogstaande opvolging van de verzoeken om zwangerschapsafbreking door vrouwen die ongewenst zwanger zijn. Ten slotte wil dit wetsvoorstel de inachtneming van deze ijkpunten afdwingen via strafrechtelijke sancties.

RÉSUMÉ

La présente proposition de loi vise à déplacer les dispositions relatives à l'interruption de grossesse consentie du Code pénal vers une loi autonome, et à améliorer certaines dispositions, tout en maintenant des balises au respect desquelles reste subordonnée la légalité d'une interruption de grossesse. Jusqu'à la fin de la douzième semaine après la conception, l'interruption de grossesse n'est pas interdite si elle respecte les balises prévues par la loi. Après la fin de la douzième semaine, elle est interdite sauf si la poursuite de la grossesse met en péril grave la santé de la femme ou lorsqu'il est certain selon l'état actuel de la science que l'enfant à naître sera atteint d'une affection d'une particulière gravité et reconnue comme incurable au moment du diagnostic. Elle revoit ensuite les mesures mises en place pour assurer une réponse adéquate et un accompagnement de qualité aux demandes d'interruption de grossesse par des femmes confrontées à une grossesse non désirée. Enfin, elle assure le respect de ces balises par des sanctions pénales.

N-VA	:	Nieuw-Vlaamse Alliantie
PS	:	Parti Socialiste
MR	:	Mouvement Réformateur
CD&V	:	Christen-Démocratique en Vlaams
Open Vld	:	Open Vlaamse liberalen en democraten
sp.a	:	socialistische partij anders
Ecolo-Groen	:	Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
cdH	:	centre démocrate Humaniste
VB	:	Vlaams Belang
PTB-GO!	:	Parti du Travail de Belgique – Gauche d'Ouverture
DéFI	:	Démocrate Fédéraliste Indépendant
PP	:	Parti Populaire
Vuye&Wouters	:	Vuye&Wouters

Afkortingen bij de nummering van de publicaties:

DOC 54 0000/000:	Parlementair document van de 54 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer
QRVA:	Schriftelijke Vragen en Antwoorden
CRIV:	Voorlopige versie van het Integraal Verslag
CRABV:	Beknopt Verslag
CRIV:	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)
PLEN:	Plenum
COM:	Commissievergadering
MOT:	Moties tot besluit van interpellations (beigekleurig papier)

Abréviations dans la numérotation des publications:

DOC 54 0000/000:	Document parlementaire de la 54 ^e législature, suivi du n° de base et du n° consécutif
QRVA:	Questions et Réponses écrites
CRIV:	Version Provisoire du Compte Rendu intégral
CRABV:	Compte Rendu Analytique
CRIV:	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)
PLEN:	Séance plénière
COM:	Réunion de commission
MOT:	Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)

Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers

Publications officielles éditées par la Chambre des représentants

Bestellingen:
Natieplein 2
1008 Brussel
Tel.: 02/549 81 60
Fax : 02/549 82 74
www.dekamer.be
e-mail : publicaties@dekamer.be

Commandes:
Place de la Nation 2
1008 Bruxelles
Tél. : 02/549 81 60
Fax : 02/549 82 74
www.lachambre.be
courriel : publications@lachambre.be

De publicaties worden uitsluitend gedrukt op FSC gecertificeerd papier

Les publications sont imprimées exclusivement sur du papier certifié FSC

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

1. Strekking van het wetsvoorstel

Vrijwillige zwangerschapsafbreking mag niet worden herleid tot een medische handeling als een andere, waarop elke vrouw onvoorwaardelijk recht zou hebben.

Vrijwillige zwangerschapsafbreking houdt een ethische keuze in tussen de vrijheid van de vrouw en het leven dat zij in zich draagt. Het is de taak van de wetgever die keuze van ijkpunten te voorzien door de voorwaarden te bepalen waaronder tot vrijwillige zwangerschapsafbreking kan worden overgegaan en door de niet-inachtneming van die voorwaarden te bestraffen.

Dat is de strekking van de artikelen 350 tot 352 van het Strafwetboek, waarin de voorwaarden worden bepaald inzake de termijn (tot en met het einde van de twaalfde week na de bevruchting) en inzake de procedure; die voorwaarden strekken ertoe de volledige geïnformeerde toestemming te verkrijgen van de vrouw, die vrij moet zijn van elke druk. Tevens worden in die artikelen de voorwaarden bepaald voor de zwangerschapsafbreking om medische redenen.

Er werden meerdere wetsvoorstellen ingediend om de wetgeving inzake zwangerschapsafbreking bij te sturen. Allemaal behelzen zij aanpassingen van de termijnen en de procedures, alsook een overheveling van de ter zake relevante bepalingen van het Strafwetboek naar ofwel de wet betreffende de rechten van de patiënt, ofwel een afzonderlijke wet. De meeste van die wetsvoorstellen schaffen elke strafrechtelijke sanctie af.

Het cdH wil voorkomen dat zwangerschapsafbreking – wat uiteindelijk geen anticonceptiemiddel is – op welke manier ook wordt gebanaliseerd, alsook dat vrouwen die ertoe overgaan worden geculpabiliseerd. Daarnaast is het belangrijk er alles aan te doen om ongewenste zwangerschap zo veel mogelijk te voorkomen door middel van educatie (meer bepaald inzake relaties, gevoelsleven en seksualiteit), voorlichting, de terugbetaling van anticonceptiemiddelen (van welk type ook)

DÉVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

1. Philosophie de la proposition de loi

L'interruption volontaire de grossesse (IVG) ne saurait être réduite à un acte médical comme un autre, auquel toute femme aurait un droit inconditionnel.

L'IVG implique un choix éthique entre la liberté de la femme et la vie qu'elle porte en elle. Il incombe au législateur de baliser ce choix en fixant les conditions auxquelles il peut être recouru à une IVG et en sanctionnant le non-respect de celles-ci.

Tel est l'objet des articles 350 à 352 du Code pénal qui fixent des conditions de délai (jusqu'à la fin de la douzième semaine après la conception) et de procédure, ces dernières visant à s'assurer du consentement plein et entier de la femme qui doit être libre de toute pression, éclairé et persistant, ainsi que les conditions auxquelles sont soumises les interruptions médicales de grossesse (IMG).

Différentes propositions de loi ont été déposées en vue de faire évoluer la législation relative à l'IVG. Elles prévoient toutes des aménagements de délais et de procédures et un déplacement de la législation en dehors du Code pénal, soit dans la loi sur les droits du patient, soit dans une loi autonome. La plupart d'entre elles suppriment toute sanction pénale.

Pour le cdH, il faut absolument éviter à la fois toute forme de banalisation de l'IVG – qui n'est pas un moyen de contraception comme un autre – et toute culpabilisation des femmes qui y ont recours. Il est également essentiel de tout mettre en œuvre pour prévenir au mieux les grossesses non désirées par le biais de l'éducation (notamment l'éducation à la vie relationnelle, affective et sexuelle), de l'information, de la prise en charge de la contraception (quel que soit le type de contraception) et

en psychosociale opvolging. Tegelijkertijd moeten de vrouwen die om zwangerschapsafbreking verzoeken of ertoe zijn overgegaan, optimaal worden begeleid.¹

Dit wetsvoorstel strekt tot overheveling van het Strafwetboek naar een afzonderlijke wet van de bepalingen inzake de zwangerschapsafbreking met toestemming. Het handhaaft ijkpunten waaraan de wettigheid van een zwangerschapsafbreking zal worden afgetoetst. Tot het einde van de twaalfde week na de bevruchting is de zwangerschapsafbreking niet verboden, mits zij de bij wet bepaalde ijkpunten in acht neemt.

Ná het einde van de twaalfde week is zij verboden, tenzij de voortzetting van de zwangerschap de gezondheid van de vrouw ernstig bedreigt of het volgens de stand van de wetenschap vaststaat dat het kind ter wereld zou komen met een bijzonder zware aandoening die op het ogenblik van de diagnose als ongeneeslijk wordt erkend. Vervolgens beoogt het wetsvoorstel een aantal bestaande maatregelen bij te sturen, teneinde te voorzien in een passend antwoord op en een kwalitatief hoogstaande opvolging van de verzoeken om zwangerschapsafbreking door vrouwen die ongewenst zwanger zijn. Ten slotte wil dit wetsvoorstel de inachtneming van deze ijkpunten afdwingen via strafrechtelijke sancties.

2. Een autonome wet

Om te voorkomen dat vrouwen die hun zwangerschap afbreken, worden geculpabiliseerd, stelt de indienster voor de bepalingen inzake zwangerschapsafbreking met toestemming op te nemen in een afzonderlijke wet die niet onder het Strafwetboek ressorteert, zoals dat is gebeurd voor euthanasie. Aangezien de zwangere vrouw instemt met de zwangerschapsafbreking, kan dat “misdrijf” niet worden vergeleken met enig ander misdrijf: het doet immers geen afbreuk aan de rechten van een derde in de juridische zin van het woord en wordt gepleegd op verzoek van iemand die zich in een noodtoestand bevindt, door iemand die die nood lenigt.

¹ In 2013 gaf de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) in een onderzoek het volgende aan: “*le recours à la contraception moderne a entraîné une diminution de l’incidence et de la prévalence de l’avortement provoqué, même dans les cas où l’accès à l’avortement est possible sur demande. [...] Lorsque l’utilisation des méthodes contraceptives modernes est élevée, l’incidence de l’avortement provoqué est faible. [...] Cependant, la contraception à elle seule ne peut pas entièrement éliminer la nécessité pour les femmes d’avoir accès à des services d’avortement sécurisé. La contraception ne joue aucun rôle dans les cas de viols qui peuvent aboutir à une grossesse non désirée. Par ailleurs, aucune méthode n’est efficace à 100 % pour éviter une grossesse*”. (OMS, *Avortement sécurisé: directives techniques et stratégiques à l’intention des systèmes de santé*, tweede editie, 2013, http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/78413/9789242548433_fra.pdf;jsessionid=B30115E42C367F161AA751DC569C392B?sequence=1, blz. 23).

du suivi psychosocial, et pour accompagner les femmes qui demandent ou ont subi une IVG.¹

La présente proposition de loi vise à déplacer les dispositions relatives à l’interruption de grossesse consentie du Code pénal vers une loi autonome. Elle maintient des balises au respect desquelles reste subordonnée la légalité d’une interruption de grossesse. Jusqu’à la fin de la douzième semaine après la conception, l’IVG n'est pas interdite si elle respecte les balises prévues par la loi.

Après la fin de la douzième semaine, l’interruption de grossesse reste interdite sauf si la poursuite de la grossesse met en péril grave la santé de la femme ou lorsqu'il est certain selon l'état actuel de la science que l'enfant à naître sera atteint d'une affection d'une particulière gravité et reconnue comme incurable au moment du diagnostic. Elle revoit ensuite les modalités mises en place pour assurer une réponse adéquate et un accompagnement de qualité aux demandes d'interruption de grossesse par des femmes confrontées à une grossesse non désirée. Enfin, elle assure le respect de ces balises par des sanctions pénales.

2. Une loi autonome

Afin d’éviter une culpabilisation des femmes qui ont recours à une interruption de grossesse, il est proposé que les dispositions relatives à l’interruption de grossesse consentie fassent l’objet d’une loi distincte du Code pénal, à l’instar de ce qui a été fait concernant l’euthanasie. En effet, l’interruption de grossesse, dès lors qu’elle est consentie, ne constitue pas une infraction comme les autres puisqu’elle ne porte pas atteinte aux droits d’une tierce personne au sens juridique du terme et qu’elle est commise à la demande d’une personne qui se trouve en état de détresse, par une personne qui répond à cette détresse. Maintenir ces dispositions dans

¹ En 2013, l’OMS indique que “*le recours à la contraception moderne a entraîné une diminution de l’incidence et de la prévalence de l’avortement provoqué, même dans les cas où l’accès à l’avortement est possible sur demande. [...] Lorsque l’utilisation des méthodes contraceptives modernes est élevée, l’incidence de l’avortement provoqué est faible. [...] Cependant, la contraception à elle seule ne peut pas entièrement éliminer la nécessité pour les femmes d’avoir accès à des services d’avortement sécurisé. La contraception ne joue aucun rôle dans les cas de viols qui peuvent aboutir à une grossesse non désirée. Par ailleurs, aucune méthode n’est efficace à 100 % pour éviter une grossesse*”. (OMS, *Avortement sécurisé: directives techniques et stratégiques à l’intention des systèmes de santé*, 2ème éd., 2013, http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/78413/9789242548433_fra.pdf;jsessionid=B30115E42C367F161AA751DC569C392B?sequence=1, p. 23).

Door deze bepalingen in het Strafwetboek te behouden, culpabiliseert men de vrouwen die hun zwangerschap afbreken.

Daarentegen is het belangrijk dat de bepalingen inzake het verbod op zwangerschapsafbreking met toestemming niet uit het Strafwetboek worden gelicht; aangezien het een ernstig misdrijf betreft, horen die bepalingen daar namelijk thuis. Dat het verbod op een dergelijke zwangerschapsafbreking in het Strafwetboek wordt behouden, mag evenwel geen aanleiding geven tot een interpretatie *a contrario* van de desbetreffende bepaling; aldus zou immers de indruk kunnen worden gewekt dat de zwangerschapsafbreking met toestemming gewoon toegelaten zou zijn (een dergelijke vruchtafdrijving zou immers worden geregeld bij een autonome wet die bepaalt aan welke criteria een zwangerschapsafbreking met toestemming moet voldoen om wettig te zijn).

3. Handhaving van strafrechtelijke sancties

Zelfs wanneer de desbetreffende bepalingen uit het Strafwetboek worden gelicht, is het belangrijk toe te zien op de doeltreffende inachtneming van de termijnen en de procedurevoorwaarden, zowel door de artsen die de zwangerschapsafbreking uitvoeren als door de vrouwen die om een zwangerschapsafbreking verzoezen. Daartoe moet in proportionele, maar ontradende strafrechtelijke sancties worden voorzien.

De indienster stelt voor de sancties in te delen naar gelang zij betrekking hebben op:

- de termijn waarin een zwangerschap mag worden afgebroken en de verplichting dat die zwangerschapsafbreking door een arts wordt uitgevoerd;
- de wijze waarop de zwangerschapsafbreking moet worden uitgevoerd.

De termijn van twaalf weken na de bevruchting is immers het belangrijkste criterium op grond waarvan een onderscheid wordt gemaakt tussen de twee wettelijk bepaalde regelingen, met name de mogelijkheid om de zwangerschap af te breken vóór afloop van de twaalf weken die volgen op de bevruchting, met inachtneming van bepaalde voorwaarden, en het verbod om de zwangerschap af te breken nadat die termijn van twaalf weken is verstrekken, behalve om medische redenen. Bovendien is de verplichting dat de zwangerschapsafbreking door een arts wordt uitgevoerd, van essentieel belang.

In verband met de voorwaarden betreffende de termijn van 12 weken en de interventie van een arts voorziet het wetsvoorstel in strafrechtelijke sancties, om

le Code pénal, revient à culpabiliser les femmes qui ont recours à une interruption de grossesse.

En revanche, il importe de maintenir dans le Code pénal les dispositions relatives à l'interdiction de l'avortement non consenti qui y ont toute leur place en raison de la gravité de cette infraction. Le maintien de l'avortement non consenti dans le Code pénal ne saurait néanmoins donner lieu à une interprétation *a contrario* de cette disposition qui donnerait le sentiment que l'avortement consenti serait purement et simplement autorisé – puisqu'il fait l'objet d'une loi autonome qui précise les balises au respect desquelles reste subordonnée la légalité d'une interruption de grossesse consentie.

3. Maintien de sanctions pénales

Malgré la sortie du Code pénal, il importe de faire respecter efficacement, tant par les médecins qui en pratiquent que par les femmes qui demandent une interruption de grossesse, les conditions relatives aux délais et à la procédure, en prévoyant des sanctions pénales proportionnées mais dissuasives.

Il est proposé de distinguer les sanctions selon qu'elles concernent:

- le délai dans lequel une interruption de grossesse peut être pratiquée et l'obligation qu'elle soit pratiquée par un médecin;
- la manière dont elle doit être pratiquée.

En effet, le délai de douze semaines après la conception est le critère essentiel de distinction des deux régimes prévus par la loi: d'une part, la possibilité de l'interruption de grossesse avant la fin des 12 semaines à compter de la conception moyennant le respect de certaines conditions et, d'autre part, l'interdiction de l'interruption de grossesse après ce délai, sauf si des raisons médicales la requièrent. De même, l'obligation qu'elle soit pratiquée par un médecin est essentielle.

En ce qui concerne les conditions relatives au délai de 12 semaines et à l'intervention d'un médecin, la proposition de loi prévoit des sanctions pénales en

ervoor te zorgen dat de vrouw én de arts zich aan die voorwaarden houden. De bij de artikelen 350 en 351 van het Strafwetboek bepaalde sancties bedragen thans 3 maanden tot 1 jaar gevangenisstraf en een geldboete van 100 tot 500 euro voor de arts, en 1 maand tot 1 jaar gevangenisstraf en een geldboete van 50 tot 200 euro voor de vrouw. Wanneer de zwangerschapsafbreking wordt uitgevoerd door iemand die geen arts is, dienen dezelfde sancties te worden opgelegd; het is immers van belang te bepalen dat een dergelijke interventie moet worden gedaan door een arts, zo niet staat men toe dat de wet wordt omzeild doordat een beroep wordt gedaan op niet-gekwalificeerd personeel.

De thans toepasbare strafrechtelijke sancties in geval van niet-naleving van de voor medische zwangerschapsafbrekingen vigerende voorwaarden wat de gezondheid van de moeder of het ongeboren kind en het vragen van een tweede medisch advies betreft, worden als dusdanig in dit wetsvoorstel opgenomen. Wat de niet-naleving van de procedureregels betreft, wordt voorgesteld om alleen de arts een sanctie op te leggen. Die regels zijn immers bedoeld om zich te verzekeren van de volledige instemming van de vrouw, door haar te beschermen tegen externe druk en ervoor te zorgen dat ze enige bedenkijd krijgt nadat ze alle informatie heeft ontvangen. Deze regels zijn bestemd voor de artsen, niet voor de vrouw. Wanneer de arts die regels negeert, verzuimt hij zijn plicht om de vrouw te beschermen en daarom moet hij worden gestraft. De indiener van dit wetsvoorstel maakt een onderscheid tussen vrijwillige zwangerschapsafbrekingen en medische zwangerschapsafbrekingen.

Voor die laatste moet worden voorzien in een sanctiepalet dat voldoende ruim is om zowel de medeplichtigheid van een arts die bijvoorbeeld zwicht voor financiële druk door derden, als het schuldig verzuim te dekken. Daarom wordt voorgesteld om de rechter toe te staan de arts dezelfde sancties op te leggen als bij een overschrijding van de termijn van 12 weken, of één van die sancties, waardoor het mogelijk wordt lichtere sancties op te leggen ten opzichte van de huidige situatie; tot nu toe worden immers een gevangenisstraf én een geldboete opgelegd. Voor de medische zwangerschapsafbrekingen, daarentegen, worden de huidige straffen gehandhaafd, daar het gaat om interventies na de termijn van twaalf weken, waarvoor de artsen zeer strenge eisen in acht dienen te nemen.

Ten slotte dient te worden verduidelijkt dat de opheffing van de strafrechtelijke sancties die van toepassing zijn op de vrouw indien de zwangerschapsafbreking niet wordt uitgevoerd volgens de voorwaarden waarin deze wet voorziet, er niet toe kan leiden dat de vrouwen worden vervolgd als mededader van of medeplichtige

vue de les faire respecter tant par la femme que par le médecin. Actuellement, les sanctions prévues par les articles 350 et 351 du Code pénal sont de 3 mois à un an de prison et une amende de 100 à 500 euros pour le médecin et d'un mois à un an de prison et une amende de 50 à 200 euros pour la femme. Il convient de sanctionner de la même manière l'auteur de l'intervention qui n'est pas médecin puisque celle-ci doit être pratiquée par un médecin, sous peine de permettre le contournement de la loi par le recours à du personnel non qualifié.

Les sanctions pénales, prévues actuellement en cas de non-respect des conditions relatives à la santé de la mère ou de l'enfant à naître ainsi qu'à la demande d'un second avis médical applicables aux IMG, sont reprises telles quelles dans la présente proposition de loi. En ce qui concerne le non-respect des règles de procédure, il est proposé de ne prévoir de sanction que dans le chef du médecin. En effet, ces règles sont destinées à s'assurer du consentement plein et entier de la femme en la protégeant contre les pressions extérieures et en lui garantissant un temps de réflexion après avoir été complètement informée. Il s'agit de règles qui s'adressent aux médecins et non à la femme. En ne respectant pas ces règles, le médecin manque à son devoir de protection de la femme et doit à ce titre encourir des sanctions. L'auteur de la présente proposition de loi distingue les IVG et les IMG.

En ce qui concerne les IVG, il importe de prévoir une échelle de sanctions suffisamment large pour couvrir tant une complicité du médecin qui céderait aux pressions notamment financières de tiers, qu'une négligence coupable. C'est pourquoi il est proposé de permettre au juge d'infliger au médecin les mêmes peines qu'en cas de dépassement du délai de 12 semaines ou l'une de celles-ci seulement, ce qui permet d'alléger les peines par rapport à la situation actuelle qui prévoit à la fois une peine de prison et une amende. En revanche, pour les IMG, les peines actuelles sont maintenues dans la mesure où il s'agit d'interruptions de grossesse qui interviennent au-delà de 12 semaines et pour lesquelles une rigueur toute particulière s'impose aux médecins.

Il est enfin nécessaire de préciser que la suppression des sanctions pénales pour les femmes, lorsque la manière dont est pratiquée l'interruption de grossesse ne respecte pas les conditions prévues dans la présente loi, ne saurait avoir pour conséquence de permettre de poursuivre les femmes comme coauteur ou complice

aan de schending van deze regels door de arts. Die mogelijkheid wordt immers geboden door de artikelen 66 en 67 van het Strafwetboek.²

4. Wijziging van de voorwaarden voor vrijwillige zwangerschapsafbreking

Dit wetsvoorstel strekt tevens tot wijziging van bepaalde voorwaarden waaraan een zwangerschapsafbreking is onderworpen. In dat verband wordt voorgesteld om de voorwaarde van de noodssituatie te behouden, maar de vrouw evenwel als enige daarover te laten oordelen ("een zwangere vrouw die van oordeel is dat ze door haar toestand in een noodssituatie verkeert"). Het behoud van die voorwaarde moet voorkomen dat zwangerschapsafbreking symbolisch zou worden gebanaliseerd. De zwangerschapsafbreking wordt dan niet verantwoord door de loutere wil van de vrouw, maar door de noodssituatie waarin ze zich bevindt, ook al is zij de enige die daarover oordeelt.

Daarnaast beoogt het wetsvoorstel de arts die een zwangerschapsafbreking weigert uit te voeren ook al wordt aan alle andere voorwaarden van de wet voldaan, te verplichten de om een zwangerschapsafbreking verzoekende vrouw door te verwijzen naar één of meerdere collega's die wel bereid zijn om die ingreep uit te voeren. Het is immers belangrijk dat, in geval van een weigering door de arts, de vrouw niet aan haar lot wordt overgelaten terwijl de termijn van twaalf weken blijft lopen.

de la violation de ces règles par le médecin, ce que permettent les articles 66 et 67 du Code pénal.²

4. Modification des conditions de l'interruption volontaire de grossesse

La présente proposition de loi vise également à modifier certaines des conditions auxquelles est soumise une IVG. À cet égard, il est proposé de maintenir la condition d'état de détresse mais d'en laisser la femme seule juge ("la femme enceinte qui estime que son état la place en situation de détresse"). Ce maintien vise à éviter une banalisation symbolique de l'IVG. Celle-ci n'est pas justifiée par la seule volonté de la femme mais par sa détresse, même si la femme est laissée seule juge de celle-ci.

La proposition de loi instaure ensuite une obligation, dans le chef du médecin qui refuse de pratiquer une IVG alors qu'elle rencontre les autres conditions prévues par la loi, d'orienter la femme qui demande une IVG vers un ou plusieurs confrères susceptibles de pratiquer ce type d'intervention. Il est, en effet, important que cette femme ne soit pas, en cas de refus du médecin, livrée à elle-même sans solution alors que le délai de douze semaines continue à courir.

² Art. 66. Als daders van een misdaad of een wanbedrijf worden gestraft:

Zij die de misdaad of het wanbedrijf hebben uitgevoerd of aan de uitvoering rechtstreeks hebben meegewerkten;
Zij die door enige daad tot de uitvoering zodanige hulp hebben verleend dat de misdaad of het wanbedrijf zonder hun bijstand niet had kunnen worden gepleegd;
Zij die, door giften, beloften, bedreigingen, misbruik van gezag of van macht, misdadige kuiperijen of arglistigheden, de misdaad of het wanbedrijf rechtstreeks hebben uitgelokt;
Zij die, het zij door woorden in openbare bijeenkomsten of plaatsen gesproken, hetzij door enigerlei geschrift, drukwerk, prent of zinnebeeld, aangeplakt, rondgedeeld of verkocht, te koop geboden of openlijk tentoongesteld, het plegen van het feit rechtstreeks hebben uitgelokt, onvermindert de straffen die bij de wet bepaald zijn tegen daders van aanstorting tot misdaden of wanbedrijven, zelfs voor het geval dat die aanstorting zonder gevolg is gebleven.

Art. 67. Als medeplichtigen aan een misdaad of een wanbedrijf worden gestraft:

Zij die onderrichtingen hebben gegeven om de misdaad of het wanbedrijf te plegen;

Zij die wapens, werktuigen of enig ander middel hebben verschaft, die tot de misdaad of het wanbedrijf hebben gediend, wetende dat ze daartoe zouden dienen;

Zij die, buiten het geval van artikel 66, § 3, met hun weten de dader of de daders hebben geholpen of bijgestaan in daden die de misdaad of het wanbedrijf hebben voorbereid, vergemakkelijkt of voltooid.

² Art. 66. Seront punis comme auteurs d'un crime ou d'un délit:

Ceux qui l'auront exécuté ou qui auront coopéré directement à son exécution;

Ceux qui, par un fait quelconque, auront prêté pour l'exécution une aide telle que, sans leur assistance, le crime ou le délit n'eût pu être commis;

Ceux qui, par dons, promesses, menaces, abus d'autorité ou de pouvoir, machinations ou artifices coupables, auront directement provoqué à ce crime ou à ce délit;

Ceux qui, soit par des discours tenus dans des réunions ou dans des lieux publics, soit par des écrits, des imprimés, des images ou emblèmes quelconques, qui auront été affichés, distribués ou vendus, mis en vente ou exposés aux regards du public, auront provoqué directement à le commettre, sans préjudice des peines portées par la loi contre les auteurs de provocations à des crimes ou à des délits, même dans le cas où ces provocations n'ont pas été suivies d'effet.

Art. 67. Seront punis comme complices d'un crime ou d'un délit:

Ceux qui auront donné des instructions pour le commettre;

Ceux qui auront procuré des armes, des instruments, ou tout autre moyen qui a servi au crime ou au délit, sachant qu'ils devaient y servir;

Ceux qui, hors le cas prévu par le § 3 de l'article 66, auront, avec connaissance, aidé ou assisté l'auteur ou les auteurs du crime ou du délit dans les faits qui l'ont préparé ou facilité, ou dans ceux qui l'ont consommé.

Ten slotte wordt voorgesteld om de mogelijkheden uit te breiden voor psychosociale begeleiding van vrouwen die een zwangerschapsafbreking hebben aangevraagd of ondergaan. Daarnaast zou de begeleiding niet alleen moeten worden aangeboden wanneer het verzoek om zwangerschapsafbreking wordt gedaan, maar ook na de ingreep. Bovendien moet de begeleiding zijn afgestemd op de leeftijd en de behoeften van de vrouw.

Zo specificert het wetsvoorstel verscheidene fasen in die begeleiding:

— een eerste fase, met een arts of een lid van de informatiedienst van de gezondheidszorginstelling waar de zwangerschapsafbreking kan worden uitgevoerd, waarbij de vrouw wordt ingelicht over de mogelijkheden op het gebied van hulp aan vrouwen en hun kinderen, alsook over de methoden om de zwangerschap te beëindigen en over de bijstand en de raad die zij kan krijgen in verband met de middelen waartoe zij haar toevlucht kan nemen om de door de situatie ontstane psychologische en sociale problemen op te lossen;

— een tweede fase, met de door de vrouw aangezochte arts, waarbij deze haar informeert over de huidige of toekomstige medische risico's die zij loopt als gevolg van de zwangerschapsafbreking, en waarbij hij zich vergewist van de vastberadenheid van de vrouw om haar zwangerschap af te breken;

— een derde fase, waarbij de arts of enige andere gekwalificeerde persoon van de gezondheidszorginstelling waar de ingreep werd uitgevoerd, ervoor zorgt dat de vrouw informatie krijgt over anticonceptiemiddelen, haar begeleiding voorstelt of haar doorverwijst naar andere diensten waarop ze een beroep kan doen.

5. Handhaving van de voorwaarden voor medische zwangerschapsafbreking (later dan 12 weken na de conceptie)

Dit wetsvoorstel handhaaft de vigerende bepalingen inzake medische zwangerschapsafbreking, die alleen is toegestaan als de voortzetting van de zwangerschap de gezondheid van de vrouw ernstig in gevaar brengt of als het zeker is dat het ongeboren kind zal lijden aan een bijzonder ernstige en op het moment van de diagnose als ongeneeslijk erkende aandoening.

Het is voor de indienster van het wetsvoorstel van belang te preciseren dat de zekerheid omtrent de aandoening van het ongeboren kind uiteraard moet worden beoordeeld volgens de "huidige stand van de wetenschap".

Enfin, il est proposé de renforcer les possibilités d'accompagnement psycho-social des femmes ayant demandé ou subi une IVG et de proposer un accompagnement non seulement dès l'expression de la demande d'interruption de grossesse mais aussi après l'interruption de grossesse, adapté à leur âge et à leurs besoins.

Ainsi, la proposition de loi précise plusieurs étapes dans cet accompagnement:

— une première étape, avec un médecin ou un membre du service d'information de l'établissement de soins où l'interruption de grossesse peut être pratiquée, au cours duquel la femme sera informée des possibilités d'aides aux femmes et à leurs enfants et des méthodes d'interruption de grossesse et pourra recevoir une assistance et des conseils sur les moyens auxquels elle pourra avoir recours pour résoudre les problèmes psychologiques et sociaux posés par sa situation;

— une deuxième étape, avec le médecin sollicité par la femme, au cours duquel celui-ci l'informe des risques médicaux actuels ou futurs qu'elle encourt à raison de l'interruption de grossesse et s'assure de la détermination de la femme à faire interrompre sa grossesse;

— une troisième étape, où le médecin ou toute autre personne qualifiée de l'établissement de soins où l'intervention a été pratiquée assure l'information de la femme en matière de contraception, lui propose un accompagnement ou la guide vers d'autres services auxquels elle peut avoir recours.

5. Maintien des conditions de l'interruption médicale de grossesse (au-delà de 12 semaines à compter de la conception)

La présente proposition de loi reprend les dispositions actuelles relatives à l'IMG, autorisée uniquement si la poursuite de la grossesse met en péril grave la santé de la femme ou lorsqu'il est certain que l'enfant à naître sera atteint d'une affection d'une particulière gravité et reconnue comme incurable au moment du diagnostic.

L'auteur de la proposition de loi a souhaité préciser que le caractère "certain" de l'atteinte de l'enfant à naître par une affection doit bien entendu être évalué sur la base de l'"état actuel de la science"

Catherine FONCK (cdH)

WETSVOORSTEL**HOOFDSTUK 1****Algemene bepaling****Artikel 1**

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 74 van de Grondwet.

HOOFDSTUK 2**Bepalingen betreffende de zwangerschapsafbreking met toestemming****Art. 2**

§ 1. Een zwangere vrouw die van oordeel is dat zij door haar toestand in een noodituatie verkeert, kan een arts ertoe verzoeken haar zwangerschap af te breken, op voorwaarde dat de zwangerschapsafbreking in de volgende omstandigheden wordt uitgevoerd:

1. de zwangerschapsafbreking wordt uitgevoerd vóór het einde van de twaalfde week na de bevruchting;

2. de zwangerschapsafbreking wordt uitgevoerd door een arts;

3. de zwangerschapsafbreking wordt uitgevoerd onder medisch verantwoorde omstandigheden in een gezondheidszorginstelling waaraan een voorlichtingsdienst is verbonden die:

a. de vrouw opvangt en haar omstandig inlicht, met name:

i. betreffende de rechten, de bijstand en de voordelelen die bij wet en decreet worden gewaarborgd aan de gezinnen, aan de al dan niet gehuwde moeders en aan hun kinderen, alsook betreffende de mogelijkheden om het kind dat zal worden geboren te laten adopteren;

ii. betreffende de diverse bestaande zwangerschapsafbrekingsmethodes en betreffende de medische risico's en mogelijke neveneffecten ervan;

b. op verzoek van de vrouw of van de arts, aan die vrouw ondersteuning en raad biedt omtrent de middelen die zij kan aanwenden om de uit haar toestand voortvloeiende psychologische en sociale problemen te verhelpen;

PROPOSITION DE LOI**CHAPITRE PREMIER****Disposition générale****Article 1er**

La présente loi règle une matière visée à l'article 74 de la Constitution.

CHAPITRE 2**Dispositions relatives à l'interruption de grossesse consentie****Art. 2**

§ 1er. Une femme enceinte qui estime que son état la place en situation de détresse peut demander à un médecin d'interrompre sa grossesse, pour autant que l'interruption de grossesse soit pratiquée dans les conditions suivantes:

1. l'interruption est pratiquée avant la fin de la 12e semaine de conception;

2. l'interruption est pratiquée par un médecin;

3. l'interruption est pratiquée dans de bonnes conditions médicales, dans un établissement de soins où existe un service d'information qui:

a. accueille la femme et lui donne des informations circonstanciées, notamment sur:

i. les droits, aides et avantages garantis par la loi et les décrets aux familles, aux mères célibataires ou non, et à leurs enfants, ainsi que sur les possibilités offertes par l'adoption de l'enfant à naître;

ii. les différentes méthodes d'interruption de grossesse existantes et les risques médicaux et les effets secondaires potentiels de ces méthodes;

b. accorde à la femme, à la demande de celle-ci ou du médecin, une assistance et des conseils sur les moyens auxquels elle pourra avoir recours pour résoudre les problèmes psychologiques et sociaux posés par sa situation;

4. de arts tot wie de zwangere vrouw zich wendt met het oog op de afbreking van haar zwangerschap:

a. licht de vrouw in over de onmiddellijke of toekomstige medische risico's waaraan zij zich blootstelt door de zwangerschapsafbreking;

b. doet in voorkomend geval een beroep op het personeel van de in punt 3. bedoelde voorlichtingsdienst;

c. vergewist zich van de vaste wil van de vrouw om haar zwangerschap te doen afbreken;

5. de arts kan de zwangerschapsafbreking niet eerder uitvoeren dan zes dagen na de eerste raadpleging en nadat de vrouw op de dag van de ingreep schriftelijk te kennen heeft gegeven dat ze vastbesloten is de ingreep te ondergaan; die verklaring wordt bij het medisch dossier gevoegd;

6. de arts of enige andere bevoegde persoon van de gezondheidszorginstelling waar de ingreep is uitgevoerd, bezorgt aan de vrouw informatie inzake anticonceptiemiddelen, stelt haar begeleiding voor of verwijst haar naar andere diensten waarop zij een beroep kan doen.

§ 2. Geen arts, geen verpleger of verpleegster, geen lid van het paramedisch personeel kan worden gedwongen medewerking te verlenen aan een zwangerschapsafbreking.

§ 3. De aangezochte arts die weigert de zwangerschapsafbreking uit te voeren, stelt de vrouw bij haar eerste bezoek in kennis van zijn weigering en informeert haar onmiddellijk welke beroepsbeoefenaars die ingreep kunnen doen.

Art. 3

Na de termijn van twaalf weken na de bevruchting is de zwangerschapsafbreking verboden, tenzij ze, gedaan door een arts, voldoet aan de volgende voorwaarden:

1. indien de voortzetting van de zwangerschap een ernstig gevaar inhoudt voor de gezondheid van de vrouw of indien het volgens de huidige stand van de wetenschap vaststaat dat het kind dat geboren zal worden, zal lijden aan een uiterst zware aandoening die als ongeneeslijk wordt erkend op het ogenblik van de diagnose; in dat geval moet de aangezochte arts de medewerking vragen van een tweede arts, wiens advies bij het dossier moet worden gevoegd;

4. le médecin sollicité par la femme enceinte en vue d'interrompre sa grossesse:

a. informe celle-ci des risques médicaux actuels ou futurs qu'elle encourt en raison de l'interruption de grossesse;

b. fait appel, le cas échéant, au personnel du service d'information visé au point 3.;

c. s'assure de la détermination de la femme à faire interrompre sa grossesse;

5. le médecin ne peut au plus tôt pratiquer l'interruption de grossesse que six jours après la première consultation et après que l'intéressée a exprimé par écrit, le jour de l'intervention, sa détermination à y faire procéder; cette déclaration est versée au dossier médical;

6. le médecin ou toute autre personne qualifiée de l'établissement de soins où l'intervention a été pratiquée assure l'information de la femme en matière de contraception, lui propose un accompagnement ou la guide vers d'autres services auxquels elle peut avoir recours.

§ 2. Aucun médecin, aucun infirmier ou infirmière, aucun auxiliaire médical n'est tenu de concourir à une interruption de grossesse.

§ 3. Le médecin sollicité qui refuse de pratiquer l'interruption informe l'intéressée, dès la première visite, de son refus d'intervention et lui communique immédiatement le nom de praticiens susceptibles de réaliser cette intervention.

Art. 3

Au-delà du délai de douze semaines de conception, l'interruption de grossesse est interdite sauf si, pratiquée par un médecin, elle répond aux conditions suivantes:

1. lorsque la poursuite de la grossesse met en péril grave la santé de la femme ou lorsqu'il est certain selon l'état actuel de la science que l'enfant à naître sera atteint d'une affection d'une particulière gravité et reconnue comme incurable au moment du diagnostic; dans ce cas, le médecin sollicité s'assurera le concours d'un deuxième médecin, dont l'avis sera joint au dossier.

2. indien de voorwaarden in acht worden genomen zoals bepaald bij artikel 2, § 1, 3°, a), ii, artikel 2, § 1, 3°, b), artikel 2, § 1, 4° tot 6°, alsook artikel 2, §§ 2 en 3, geldt de bij artikel 2, § 1, 5°, vastgelegde termijn niet in geval van medische spoedeisendheid.

HOOFDSTUK 3

Strafbepalingen

Art. 4

Hij die, zonder de in artikel 2, § 1, 1° en 2°, of de in artikel 3 bepaalde voorwaarden in acht te nemen, door enig middel vruchtafdrijving veroorzaakt bij een vrouw die daarin heeft toegestemd, wordt veroordeeld tot gevangenisstraf van drie maanden tot één jaar en tot geldboete van honderd euro tot vijfhonderd euro.

In dat geval wordt, wanneer de voor de vruchtafdrijving gebruikte middelen de dood tot gevolg hebben, degene die ze met dat oogmerk heeft aangewend of aangewezen veroordeeld tot vijf tot tien jaar opsluiting, indien de vrouw daarin weliswaar heeft toegestemd doch de ingreep werd uitgevoerd buiten de voorwaarden als bepaald in de artikelen 2 en 3.

Hij die, zonder de in artikel 2, § 1, 3° tot 6°, en de in artikel 2, §§ 2 en 3, bepaalde voorwaarden in acht te nemen, door enig middel vruchtafdrijving veroorzaakt bij een vrouw die daarin heeft toegestemd, wordt veroordeeld tot gevangenisstraf van drie maanden tot één jaar en tot geldboete van honderd euro tot vijfhonderd euro of tot een van die straffen alleen.

Art. 5

De vrouw die opzettelijk een vruchtafdrijving laat uitvoeren buiten de voorwaarden als bepaald in artikel 2, § 1, 1° en 2°, of in artikel 3, 1°, wordt gestraft met gevangenisstraf van één maand tot één jaar en met geldboete van vijftig euro tot tweehonderd euro.

De artikelen 66 en 67 van het Strafwetboek zijn niet op de vrouw van toepassing indien de vruchtafdrijving werd uitgevoerd buiten de voorwaarden als bepaald in artikel 2, § 1, 3° tot 6°, in artikel 2, §§ 2 of 3, of in artikel 3, 2°.

2. lorsque les conditions prévues à l'article 2 § 1er, 3°, a), ii, à l'article 2, § 1er, 3°, b), à l'article 2, § 1er, 4° à 6°, et à l'article 2, §§ 2 et 3, sont respectées; le délai prévu à l'article 2, § 1er, 5°, n'est pas d'application en cas d'urgence médicale.

CHAPITRE 3

Dispositions pénales

Art. 4

Celui qui, par quelque moyen que ce soit, aura fait avorter, en dehors des conditions prévues à l'article 2, § 1er, 1° et 2°, ou à l'article 3, une femme qui y a consenti, sera condamné à un emprisonnement de trois mois à un an et à une amende de cent euros à cinq cents euros.

Dans ce cas, si les moyens employés dans le but de faire avorter la femme auront causé la mort, celui qui les aura administrés ou indiqués dans ce but sera condamné à la réclusion de cinq ans à dix ans, si la femme a consenti à l'avortement, mais que l'intervention a été pratiquée en dehors des conditions définies aux articles 2 et 3.

Celui qui, par quelque moyen que ce soit, aura fait avorter, en dehors des conditions prévues à l'article 2, § 1er, 3° à 6° et à l'article 2, §§ 2 et 3, une femme qui y a consenti, sera condamné à un emprisonnement de trois mois à un an et à une amende de cent euros à cinq cents euros ou à l'une de ces peines seulement.

Art. 5

La femme qui, volontairement, aura fait pratiquer un avortement en dehors des conditions prévues à l'article 2, § 1er, 1° et 2°, ou à l'article 3, 1°, sera punie d'un emprisonnement d'un mois à un an et d'une amende de cinquante euros à deux cents euros.

Les articles 66 et 67 du Code pénal ne s'appliquent pas à la femme si l'avortement a été pratiqué en dehors des conditions prévues à l'article 2, § 1er, 3° à 6°, à l'article 2, §§ 2 ou 3, ou à l'article 3, 2°.

HOOFDSTUK 4

Wijzigingen van het Strafwetboek

Art. 6

In boek 2, titel VII, van het Strafwetboek, wordt het opschrift van hoofdstuk I vervangen door wat volgt: "Vruchtafdrijving zonder toestemming".

Art. 7

Artikel 350 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen door wat volgt:

"Art. 350. Wanneer de voor de vruchtafdrijving gebruikte middelen de dood tot gevolg hebben, wordt degene die ze met dat oogmerk heeft aangewend of aangewezen, veroordeeld tot tien tot vijftien jaar opsluiting indien de vrouw daarin niet heeft toegestemd."

Art. 8

Artikel 351 van hetzelfde Wetboek wordt opgeheven.

Art. 9

Artikel 352 van hetzelfde Wetboek wordt opgeheven.

15 mei 2018

CHAPITRE 4

Modifications au Code pénal

Art. 6

Dans le Code pénal, au livre 2, titre VII, l'intitulé du chapitre 1er est remplacé par ce qui suit: "De l'avortement non consenti".

Art. 7

L'article 350 du même Code est remplacé par la disposition suivante:

"Art. 350. Lorsque les moyens employés dans le but de faire avorter la femme auront causé la mort, celui qui les aura administrés ou indiqués dans ce but sera condamné à la réclusion de dix ans à quinze ans, si la femme n'y a point consenti."

Art. 8

L'article 351 du même Code est abrogé.

Art. 9

L'article 352 du même Code est abrogé.

15 mai 2018

Catherine FONCK (cdH)